

based on the interview with the composer Alexander Krasotov, held by the teachers and students of the Musicology department of the Odessa Conservatory after the premiere of his opera «Mikhail Vorontsov». The article discusses the issues of stability of opera genre features, the actuality of traditional operatic forms at the present stage, the specifics of operatic dramaturgy, stylistics of the modern musical language, the problems of performing interpretation and the objectivity of music criticism.

Key words: opera, opera works of A. Krasotov, genre features, stylistics of the modern musical language.

УДК 130.2+78.01(477)

А. Скорик

ДИСКУРС МАС-МЕДІА В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Стаття присвячена вивченню певного типу дискурсу, у який входять свій стиль, мовний потік, певні чуттєві аспекти, представлені конкретним видом мистецтва. Дискурс характеризується комунікацією у межах окремих каналів, тобто — дискурс візуальний, слуховий, тактильний; визначений правилами спілкування, способом викладу та втілення прагматичної мети оратора — дискурс дидактичний, лайливий, етикетний тощо.

Ключові слова: дискурс, комунікація, практика, межа, культурна комунікація, інформація, інтерпретація, теорія.

Актуальність даного дослідження полягає у з'ясуванні концептів сучасного мислення як єдиної мовної практики, котра маніфестується в формах почуттєвого сприйняття, що необхідні для розуміння тексту і дають уявлення про учасників комунікації. Виокремити факт співвідношення або ж перетинання філософського розуміння феномену «дискурс» з його етичним та естетичним навантаженням. Вивченням теми займалися В. Карасік, П. Будье, С. Неретіна, О. Огурцов, Р. Барт, Г. Маркузе, М. Фуко, Ю. Габермас та ін.

Саме слово «дискурс» походить від грецького — *διεξοδος* — викладення, розповідь, латинського — *discursus/discerere* — блукання, розгалуження, бесіда, розмова, французького — *discours* — промова, виступ, слова. У широкому сенсі дискурс являє собою складну єдність мовної практики і екстралінгвальних факторів (що розуміються як значима поведінка, котра маніфестується в доступному почуттєво-

му сприйняттю форм), необхідних для розуміння тексту. Тобто це поняття дає уявлення про учасників комунікації, їхні установки і цілі, умови створення і сприйняття повідомлення.

Отже, ведучи свою історію від часів античності, поняття «дискурс» займає позицію одного з найважливіших концептів сучасного мислення.

Першим поняття дискурсу як певної дефініції в наукову дискусію увів Ролан Барт: «Отже, надалі під словами «мова», «дискурс», «слово» і тому подібними буде матися на увазі будь-яка значуща одиниця або утворення, чи то вербальне, або ж візуальне; фотографія буде розглядатися як мова, на рівні із газетною статтею; навіть самі речі можуть стати промовою, якщо вони що-небудь означають» [1, с. 74].

Найбільш доцільним для нашого дослідження є вчення М. Фуко. Для того, щоб зрозуміти усю повноту та змістовне розмаїття дефініції «дискурс», наведемо досить розлоге визначення самого мислителя: «Що ж стосується терміну «дискурс», який ми тут вживали і яким часто зловживали, використовуючи його у найрізноманітніших смислах, то тепер ми можемо зрозуміти причину його неоднозначності: найбільш загальним і неточним чином цей термін позначав сукупність вербальних реалізацій, і тоді ми розуміли під дискурсом те, що було дійсно створено (іноді — все, що було створено) із сукупностей знаків. Але під цим терміном ми розуміли також і сукупність актів формування, ряд пропозицій або суджень. Нарешті, — і це той самий смисл, який зрештою став основним (поряд з першим, який слугує йому обрієм), — дискурс створюється сукупністю послідовностей знаків, якщо такі являють собою висловлення, тобто, якщо ми можемо приписати їм особливі модальності існування. І якщо мені вдасться показати, чим я зараз і збираюся зайнятися, що закон подібного ряду — це саме те, що я й досі називав дискурсивною формацією, якщо мені вдасться показати, що дискурсивна формація дійсно є принципом розсіювання і розташування не формувань, не пропозицій, не суджень, а саме висловлювань (у тому значенні, яке я надав цьому слову), то термін «дискурс» може бути встановлений тепер достатньо чітко: це сукупність висловлювань, що підкоряються одній і тій самій системі формування. І тому я можу говорити про клінічний дискурс, економічний дискурс, про дискурс природної історії, про психіатричний дискурс» [6, с. 210].

Отже, у М. Фуко дискурс визначається, у найзагальнішому сенсі, як «сукупність висловлювань, що належать одній і тій самій системі

формацій», й виявляється складовим елементом дискурсивної формації. Щоб краще зрозуміти, про що йде мова, звернемося до тексту М. Фуко: «... замість того, щоб відновлювати ланцюг висновків (як це часто трапляється з історією науки чи філософії), замість того, щоб встановлювати таблицю відмінностей (як це роблять лінгвісти), наш аналіз описує систему розсіювань. Якщо між певною кількістю висловлювань ми можемо описати подібну систему розсіювань, то між суб'єктами, типами висловлювань, концептами, тематичними вибором ми можемо виділити закономірності (порядок, співвідношення, позиції, функціонування і трансформації). Можна сказати, що ми маємо справу з *дискурсивними формаціями* (курсив наш. — А. С.), щоб не вдаватися до таких слів, як наука, ідеологія, теорія чи галузь об'єктивності (втім, вони неадекватно вказують на ці розсіювання). Умови, якими обумовлюються елементи подібного перерозподілу (об'єкти, модальність висловлювань, концепти і тематичні вибори), назвемо правилами формації — правилами застосування (але разом із тим й існування, утримання, зміни та зникнення) у перерозподілі дискурсивних даних» [6, с. 92–93]. Іншими словами, дискурсивну формацію можна назвати сукупністю знань, вербалізованих закономірним чином і необхідних для утворення будь-якої окремої науки. Таким чином, дискурси перебувають одночасно і засобом, і результатом формування знання; вони відрізняються в залежності від специфікації даного знання. М. Фуко тому й виділяє такі дискурси, як економічний, природно-історичний, медичний, філософський, релігійний і т. ін., але з важливим застереженням: наука (і взагалі знання), в межах якої розвивається дискурс, повинна бути зрілою та такою, що відбулася.

М. Фуко намагається знайти такі раціональні форми аналізу, які не апелювали б до ідеї суб'єкта. Він виокремлює центральну конструкцію у вигляді «дискурсу про досвіди-межі», яка допомагає суб'єкту трансформувати самого себе, і «дискурсу про трансформацію самого себе через формування знання» [9, с. 706–709]. Розуміючи суб'єкт як точку перетину різних дискурсів, що склалися історично, М. Фуко стверджує визначення суб'єкта мовними практиками панування, які впливають на індивідуальну свідомість. Він виокремлює *мову, текст, дискурс* як метафоричні позначення універсального принципу, що допомагають йому співвідносити та оптимізувати ці соціокультурні феномени. Отже, за М. Фуко, спочатку аналізується досвід перетину кордонів всередині практик мови, а потім актуалізується робота дум-

ки над самою собою в просторі можливих «досвідів-меж». Йдеться про певну трансгресію як досвід перетину кордонів, як «жест, звернений на межу» [7, с. 111–131]. А ще точніше — вихід за межу, за якою втрачають значення базові цінності та смисли традиційного культурного світу.

Ця думка набуває особливої значущості саме у наш час, оскільки дискурс сучасних мас-медіа не має взагалі ніяких меж у просторі, а звідси й зовсім інакше розуміння самого поняття «інформаційний простір», про що буде йти мова у нашому дослідженні дещо пізніше. Вихід за таку межу М. Фуко пов'язує з формуванням нової мови (у широкому сенсі), нового відношення до неї, а звідси й формування нової спільноти, яка відмовиться від мовної культурної традиції. На думку французького культуролога, сучасна культура може бути виражена іншою, зовсім не пов'язаною з традицією, мовою. Подібна трансформація мови веде за собою і зміну стилю, і глибинні зрушення в самому типі мислення, занурення мисленнєвого досвіду в мову, яка «говорить те, що не може бути сказано».

Отже, для М. Фуко дискурс — це «сукупність словесних перформансів», «те, що було вироблено <...> сукупністю знаків», «сукупність актів формулювання, низка висловів або пропозицій», а дискурсивна формація — принцип розсіювання і розподілу висловлювань [6, с. 108]. «Дискурсивна формація — це основна система висловлювань, якій підпорядкована група словесних перформансів» [6, с. 116]. Тим самим Фуко пов'язує дискурс із соціокультурними факторами. Це занурення в конкретні умови місця і часу він здійснює за допомогою поняття «дискурсивної практики».

Зазначимо, що відомий німецький філософ, соціолог, представник нової генерації «франкфуртської школи» Ю. Габермас багаторазово підкреслював факт співвідношення або ж перетинання філософського розуміння феномену «дискурс» із його етичним та естетичним навантаженням, а ми додамо — сучасне розуміння дискурсу набуває транскультурного характеру, всепроникливості даного феномену в усі сфери буття та буттєвості. Саме тому в межах сучасної дослідницької парадигми дискурсу мас-медіа працюють філософи, соціологи, філологи, культурологи, мистецтвознавці тощо. Таким чином, на прикладі аналізу феномена дискурсу якнайкраще можна виявити значущість комунікативних міждисциплінарних, міжособистісних та інших зв'язків в сучасному інформаційному середовищі, художній (екранній) культурі тощо.

Дискурс у Ю. Габермаса конститується комунікацією. В цьому контексті найбільший інтерес викликає соціальний аспект дискурсу, а також взаємозв'язок «дискурс — суспільство», який був розглянутий Ю. Габермасом в межах соціально-комунікативного підходу. Мислитель виокремлює п'ять видів дискурсу, які реалізуються в комунікації залежно від ситуації:

- теоретичний, що організовується на основі когнітивних та інструментальних механізмів;
- практичний, що пов'язаний з морально-практичними покладаннями і спирається на визначення правильності та норми дії;
- дискурс у формі естетичної критики, який є оціночним за своєю природою і конструюється на основі співвіднесення з ціннісними стандартами;
- дискурс у формі терапевтичної критики, основною характеристикою якого є виразність, правдоподібність виразів;
- дискурс самовираження і самопояснення, який визначається досягненням зрозумілості того, що висловлюється і ґрунтується на правильності сформованості символічних структур.

Також Ю. Габермас наполягає на тому, що не дискурс виникає з приводу проблеми, а проблеми репрезентуються дискурсом. У книзі «Пізнання та інтереси» він пропонує виокремити три види інтересів, які трансформуються у мислителя, в більш пізній період творчості, на три світи людини. Перший світ — об'єктивний, другий — соціальний або інтерсуб'єктивний, третій — суб'єктивний або експресивний. До першого світу відноситься когнітивно-інструментальний дискурс, до другого — морально-практичний дискурс, до третього — естетико-етичний дискурс.

Крім того, для нашого дослідження є вкрай важливим факт визнання дискурсу як діалогу, у процесі якого відбувається узгодження суперечних домагань на значущість чогось з метою досягнення згоди: «У дискурсах ми намагаємося знову призвести, проблематизувати згоду, яка мала місце в комунікативній дії, шляхом обґрунтування» [8, с. 67]. Отже, дискурс залучається до діалогу між «своїм» та «чужим» словом, до аналізу світорозуміння та світовідчуття на рівні сприйняття чужої мови. Перебуваючи на витонченій межі взаємодіальності та рефлексивності, дискурсивні практики (у широкому розумінні) стають помічниками в складних пошуках смисло-образної структури витворів культури, й, особливо, художньої, екранної культури.

Підставою дискурсу, на думку Ю. Габермаса, є категорія публічної сфери: саме в ній здійснюється дискурс. У німецького мислителя існують дві концепції розуміння публічної сфери. Для першої висхідним пунктом міркувань постає громадянське суспільство («Структурна зміна публічної сфери» [10]).

Зазначимо, що функціонування сучасних засобів масової інформації (ЗМІ) в публічній сфері робить ситуацію ще більш складною. Домінуюча тотальність дискурсивних формацій знайшла в ЗМІ ідеальний механізм свого існування. Найчастіше значна частина населення вже немає можливості сформулювати свою особисту думку, а це означає, що їм нав'язується консенсус тих, хто бере участь у дискурсах. Так, наприклад, політичні дискурси для таких цілей створюються політиками, і саме вони найбільш компетентні щодо цих дискурсів. У зв'язку з цим П. Бурдьє характеризує таку ситуацію як монополію професіоналів.

Наступними відомими дослідниками поняття «дискурс» були Л. Альтюссер, Ж. Дерріда, Ж. Лакан. Ця французька школа характеризує філософічність, історичність дискурсу, його аналітичний аспект. Тут дискурс розглядається як виступ, промова, слова. У певний тип дискурсу входить свій стиль, мовний потік, певні чуттєві аспекти, представлені конкретним видом мистецтва. Межі поняття самого дискурсу саме тому визначаються вченими як нечіткі. Водночас дискурс обтяжений важливими напрямками комунікації у суспільстві (вербальний, невербальний, мовний, сучасні дискурсивні практики, дискурс мовчання, візуальний дискурс, слуховий та інші). Дискурс характеризується комунікацією у межах окремих каналів, тобто — дискурс візуальний, слуховий, тактильний; визначений правилами спілкування, способом викладу та втілення прагматичної мети оратора — дискурс дидактичний, лайливий, етикетний тощо. У багатьох текстах він сприймається найперше як вияв культурної комунікації, оскільки саме у процесі дискурсу, завдяки дискурсу відбувається своєрідна «кристалізація й закріплення тих висхідних параметрів комунікативного зв'язку, які наявні в учасників комунікативній дії. Тут попереднє тлумачення інформації переходить в інтерпретацію, а пояснення із побутового рівня переходить на теоретичний» [2, с. 57]. Відзначимо, що у постсучасному світі таке тлумачення інформації та її інтерпретація у процесі комунікації «розмиває» кордони між «старою доброю реальністю» і «текстом», тобто всілякими її відображеннями. Відбувається акт трансгресії, знову ж таки «жест, звернений на межу» (М. Фуко).

Отже, категорія «дискурс» має безліч наукових інтерпретацій, оскільки він уявляє собою явище проміжного характеру між промовою і спілкуванням, а також мовною поведінкою — з одного боку, а з іншого — фіксується текстом. Відзначимо, що у вивченні дискурсу наприкінці ХХ ст. остаточно затвердився комунікативний підхід, який спирається не тільки на створення нового категоріального апарату, але й на переосмислення існуючих термінів.

Досить розгорнуто пропонує розрізнити підходи до дискурсу задуваний нами сучасний культуролог та мовознавець В. Карасік. Йдеться про наступні підходи:

– прагмалінгвістичний, що являє собою інтерактивну діяльність учасників спілкування, встановлення і підтримання контакту, емоційний та інформаційний обмін, впливовість один на одного, сплетіння миттєвих, мінливих комунікативних стратегій та їх вербальних і невербальних втілень у практиці спілкування, визначення комунікативних ходів в єдності їх експліцитного та імпліцитного змісту;

– психолінгвістичний вимір дискурсу, як розгортання переключень від внутрішнього коду до зовнішньої вербалізації у процесах породження мови та її інтерпретації, з урахуванням соціально-психологічних типів мовних особистостей, рольових настанов;

– лінгвостилістичний дискурс, який орієнтовано на виокремлення реєстрів спілкування, розмежування усної та письмової мови в їх жанрових різновидах, визначення функціональних параметрів спілкування на основі його одиниць (характеристика функціональних стилів);

– структурно-лінгвістичний дискурс, який передбачає його сегментацію та спрямований на висвітлення власне текстових особливостей спілкування (змістовна і формальна зв'язаність дискурсу, дискурсивна поліфонія як спілкування одночасно на декількох рівнях глибини тексту);

– лінгвокультурний дискурс, який має за мету встановити специфіку спілкування в межах певного етносу, визначити формульні моделі етикету і мовної поведінки в цілому, охарактеризувати культурні доміанти відповідного співтовариства у вигляді концептів як одиниць ментальної сфери, виявити способи звернення до прецедентних текстів для даної лінгвокультури;

– когнітивно-семантичне явище дискурсу, яке вивчається у вигляді фреймів, сценаріїв, ментальних схем, тобто різних моделей репрезентації спілкування у свідомості;

– соціолінгвістичний підхід до вивчення дискурсу, який передбачає аналіз учасників спілкування як представників тієї чи іншої соціальної групи і аналіз обставин спілкування в широкому соціокультурному контексті. Ці підходи не є взаємовиключними [4, с. 5–7].

В контексті нашого дослідження особливий інтерес викликає інституційний дискурс, який являє собою спілкування в заданих межах статусно-рольових відносин. Російський вчений знаходить можливим, стосовно сучасного соціуму, виділити наступні види інституційного дискурсу: політичний, дипломатичний, адміністративний, юридичний, військовий, педагогічний, релігійний, містичний, медичний, діловий рекламний, спортивний, науковий, сценічний та масово-інформаційний. При цьому В. Карасік визнає, що наведений список може бути доповнений або видозмінений, «оскільки суспільні інститути істотно відрізняються один від одного і не можуть розглядатися як однорідні явища, крім того, вони історично мінливі, можуть зливатися один з одним і виникати як різновиди в межах того чи іншого типу» [4, с. 10]. Основними учасниками інституційного дискурсу є представники інституту (агенти) і люди, які звертаються до них (клієнти). Також, на думку дослідника, існує принциповий ступінь відкритості дискурсу між «клієнтами» та «агентами» в різних інституційних дискурсах. Наприклад, клієнти в межах наукового, ділового та дипломатичного дискурсу не відрізняються від агентів, в той час як клієнти політичного, юридичного, медичного, релігійного, масово-інформаційного дискурсу виявляють різку відмінність від агентів відповідного дискурсу.

Термін «інституційний дискурс» автор пояснює так: «Інституційний дискурс є спеціалізований клішований різновид спілкування між людьми, які можуть не знати один одного, але повинні спілкуватися відповідно до норм даного соціуму. Зрозуміло, будь-яке спілкування носить багатовимірний, партитурний характер, і його типи виокремлюються з певною мірою умовності. Повне усунення особистісного начала перетворює учасників інституційного спілкування на манекенів, разом з тим існує інтуїтивно відчутна учасниками спілкування межа, вихід за яку підриває основи існування того чи іншого суспільного інституту» [3, с. 45–46].

Крім того, дискурс у певних текстах сприймається як етнокультурні особливості спілкування (міжкультурний, різномовний, іншопольський), як культурно-історичний (дискурс Нового часу, Відродження та ін.). Соціальні, вікові характеристики учасників дискурсу

ототоженні з його типами — політичний, владний, радянський, молодіжний, радикальний, феміністичний та ін.

Форми мовлення і принципи її побудови ототожнюються у дискурсі з діалогічною, риторичною, монологічною, наративною риторикою дискурсу.

Така «гама» характеристик дискурсу вказує не тільки на широкий діапазон значення терміну «дискурс», а на певну смислову «розмитість» у визначенні даної категорії. Українська лінгвістка Н. Сукаленко вважає, що цей термін існує між текстом, контекстом, функціональним стилем, підмовою тощо. Вчені пов'язують таку «невизначеність» терміну з історією становлення поняття «дискурс» у системі існуючих категорій та моделей вияву мови.

Оглядаючи дискурс у сучасній культурі, зупинимося на його літературному і театральному зразках як вербальному та видовищно-феноменальному його виявленні. Ці дискурси поєднані Словом і сконцентровані на Слові-Мовленні у безмежному часо-просторі світової культури.

Літературний — один з найстаріших. Ритм і рима були його загальноприйнятими характеристиками. Художній текст стає деавтоматизованим: багатозначність тексту для кожного звучить співставно із поняттям власного змісту у тому чи іншому творі. Текст набирає особистісних смислів завдяки читачеві, «шифри» тексту розкодує щоразу інший читач або глядач. Можна вважати також приналежністю до тривалого життя у соціумі і дискурс театральний. Адже, окрім символік і знакових позицій театального дискурсу, як от — декорації, одяг, освітлення, — в основу його покладено ритуал, який починається з фойє і гардеробу театру і закінчується останньою реплікою актора у фіналі спектаклю.

Мовлення і театр виникають як два паралельні явища соціокультурної комунікації. Приклади їх виокремленого і паралельного існування — це приклади співдіяльності між індивідами та групами, що своїми коренями сягають у давні віки. І хоча общинно-родова формація, що передувала їм, зароджує комунікативність як явище примітивної суперечки, осмисленою появою так званого дискурсу можна вважати античний театр, а отже й можливо виокремити поняття античного мислення. Зародження античної філософської думки чітко окреслює форму розрізнення і відмежування. Арістотель у своїй «Метафізиці» демонструє читачеві відтворення термінів з різним значенням. По суті цей поняттєвий словник демонструє, що саме греки

створили світову риторику. А це значить, що може йти мова і про початки існування інтелекту, про формотворчі функції розуму. В той же час з'являється розрив між розумовою та фізичною працею. Це дало поштовх розвитку нового мислення і нової культури.

Слово — мовлення — риторика: «В рамках такого риторично-го типу культури істиною можна гратися і над нею можна сміятися, можна з яких-небудь міркувань перевертати істину, але заперечувати істину не можна, тому що в межах такого типу культури в кінцевому підсумку завжди безперечно відомо, що є істина і що є істина, а разом з тим все істинне є ще і морально-позитивним...» [5, с. 308].

Отже можна стверджувати, що важливою ознакою дискурсу мас-медіа в сучасній культурології є можливість нового інтегративного знання, як риси доби постмодернізму. Цей новий тип дискурсу зазвичай пов'язується з Францією і так званим постструктуралізмом (Frenchtheory), стає дуже поширеним і означає кінець філософії як такої. Чи можна, наприклад, назвати діяльність Мішеля Фуко філософією, історією, соціальною теорією або політичною наукою? Це питання є невирішуваним; і я стверджую, що подібний «теоретичний дискурс» також можна зарахувати до маніфестацій постмодерну».

Окрім інтегративності, серед ознак, характерних для дискурсу мас-медіа в сучасній культурології, слід назвати, по-перше, комунікативність, оскільки всі факти культури вписуються у контекст певних дискурсивних практик, а отже — це не лише сукупність певних знаків (за М. Фуко).

По-друге — це діалогічність, яка припускає і, навіть, вимагає від дискурсивних практик взаємопов'язаності, взаємозв'язку між ними або ж виключення таких практик. Культурологічний дискурс мас-медіа залучається до діалогу між «своїм» та «чужим», аналізу світорозуміння та світовідчуття на рівні схоплювання чужої мови (у широкому сенсі її розуміння). А тому дискурс мас-медіа — це «мова в мові», яка не є можливою поза комунікативними актами (між суб'єктом та об'єктом, мовами, текстами). Таким чином, можна стверджувати, що комунікативність сучасного дискурсу мас-медіа завжди існує поруч із «живим» діалогом. Крім того, перетинаючи кордони між «своїм» та «чужим», досвід перетину «досвідів-меж» (за М. Фуко), кордонів у контексті дискурсу мас-медіа є актом трансгресії, виходом за межу, коли зникає розуміння базових ціннісних орієнтирів та смислів традиційного культурного життя.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Барт Р. Мифологии / Р. Барт // Избранные работы: Семиотика: Поэтика: Пер. с фр. / Сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. — М.: Прогресс, 1989. — 616 с.
2. Инфосфера України: особливості мас-медійного дискурсу у контексті естетичної інформації / О. П. Поліщук, О. І. Свінцицька // Історія. Філософія. Релігієзнавство. — 2008. — № 2. — С. 56–59.
3. Карасик В. И. Этнокультурные типы институционального дискурса / В. И. Карасик // Этнокультурная специфика речевой деятельности: Сб. обзоров / ИНИОН РАН. — М., 2000. — С. 37–63.
4. Карасик В. И. О типах дискурса / Карасик В. И. // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс: Сб. науч. тр. — Волгоград: Перемена, 2000. — С. 5–20.
5. Михайлов А. В. Античность как идеал и культурная реальность / Михайлов А. В. — М.: Наука, 1988. — 336 с.
6. Фуко М. Археология знания / Мишель Фуко; Пер. с фр. М. Б. Раковой, А. Ю. Серебрянниковой; Вступ. ст. А. С. Колесникова. — СПб.: ИЦ «Гуманитарная Академия»; Университетская книга, 2004. — 416 с. — (Серия «Ars Riga. Французская коллекция»).
7. Хабермас Ю. Философский дискурс о модерне / Пер. с нем. М. М. Беляева и др. — М.: Весь мир, 2003.
8. Фуко М. О трансгрессии // Танатография Этоса. — СПб., 1994. — 307 с.
9. Foucault M. L'ethique du souci de soi comme pratique de la liberte / M. Foucault // Ditsset Ecrits. — P., 1994. — Vol. IV. — 801 p.
10. Habermas J. Strukturwandel der Oeffentlichkeit. Untersuchungen zu einer Kategorie der buergerlichen Gesellschaft / J. Habermas. — Fa.M.: Suhrkamp, 1990. (1962)

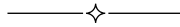
Скорик А. Дискурс масс-медиа в системе современных исследований культурологического характера. Статья посвящена изучению определенного типа дискурса, в который входят свой стиль, речевой поток, определенные чувственные аспекты, представленные конкретным видом искусства. Дискурс характеризуется коммуникацией в рамках отдельных каналов, то есть — дискурс визуальный, слуховой, тактильный; определенный правилами общения, способом изложения и воплощения прагматической цели оратора — дискурс дидактический, бранный, этикетный т. д.

Ключевые слова: дискурс, коммуникация, практика, предел, культурная коммуникация, информация, интерпретация, теория.

Skoryk A. The discourse of the media system in modern studies with cultural character. A certain type of discourse has as a part of his style a voice stream, certain sensitive aspects, which are specific art form. Discourse characterized by communication within individual channels, that is — discourse visual, auditory, tactile, certain

rules of communication, a way of presentation and implementation of pragmatic goal speaker — didactic discourse, abusive, etiquette and more.

Key words: discourse, communication, practice, limit, cultural communication, information, interpretation, theory.

УДК 008:001

О. Яковлев

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ ГУМАНІТАРНІ ПРОЕКТИ В СИНЕРГІЇ КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

В статті представлена проблема синергії культурного простору сучасної України. Окреслені шляхи реалізації міжнародних гуманітарних стратегій у пілотних проектах Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: «Діалог культур: Україна — Греція — Сербія», «Мистецький Арсенал», «Старовинна клавирна музика — інструментарій і виконавство», «Електронне зображення і візуальні мистецтва». Обґрунтовуються синергетичний та кластерний підходи в системі європейського культурного обміну.

Ключові слова: культурний простір України, синергія, конвергенція, кластер, стратегічний і проектний підходи, міжнародні гуманітарні стратегії, транснаціональні проекти.

В кінці ХХ — на початку ХХІ століття в умовах постіндустріального інформаційного суспільства культурологічна наука незалежної України збагатилась ґрунтовними дослідженнями культурно-мистецьких надбань окремих регіонів України: Галичини (Л. Кияновська, М. Черепанін), Слобожанщини (С. Зуєв, О. Чуркіна), Півдня та Центральної України (Т. Мартинюк, М. Слабченко, А. Кравченко, О. Ущапівська), що пояснюється відповідними інтересами до розвитку окремих культурних ідентичностей глобалізованого світу.

На сьогоднішній день ще недостатньо дослідженою залишається проблема синергетики культурного простору України. У сфері політології та економічних наук проблематика консолідації регіонального простору та поглиблення міжрегіональної та транскордонної співпраці розробляється як державне замовлення Національним інститутом стратегічних досліджень (С. Біла, В. Борщевський, А. Мокій, О. Шевченко).